

6 CO JSME SE NAUČILI O PRÁZDNINGÁCH

UČEBNICE

CÍLE: Žák sdílí s ostatními zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest. Žák reaguje na názory a podněty druhých. Žák poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení. Žák si naplánuje, kterým oblastem poznání by se chtěl věnovat. Žák si uvědomí, že učení je celoživotní proces.

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: matematika – statický význam, výtvarná výchova – malba či kresba zážitků z prázdnin, příprava výstavy fotodokumentace, lapbook – moje prázdniny

POMŮCKY: suvenýry z prázdnin, prázdninové deníky, fotografie, videa, pohlednice, mapy světa, glóbus

ČINNOSTI

Žáci přečtou texty v bublinách. Diskutujeme ve třídě, zda měli žáci během prázdnin podobné zážitky jako děti z učebnice.

1 Společně si připomeneme, co říkal chlapec ve žlutém triku, a pracujeme podle zadání. Důležité je nechat žáky vyjádřit vlastní názor na odpověď chlapce ve žlutém triku. Můžeme položit otázku: Opravdu se učí jen ve škole?

2 Žáci v malých skupinách sdílejí své prázdninové zážitky a objevy. V případě zájmu ze strany žáků můžete žákům pomoci nalézt místa jejich putování na mapě světa nebo ČR. Věnujeme se nejen přírodním objevům, ale i novým kamarádům, které žáci během prázdnin poznali.

3 Na stírací tabulku žáci napíší názvy dvou prázdninových měsíců. Lze nahradit skládáním názvů z písmenkové abecedy. Žáci se mohou pustit do objevování původu názvů letních měsíců.

INFORMACE PRO UČITELE

Názvy letních měsíců: červen a červenec – plody třešní a višní, jahod, malin, rybízu a podobných rostlin zprvu začínají červenat a pak bývají už červené; srpen – měsíc žní, dostal toto jméno za času, kdy se žínalo srpem.

ZELENÝ RÁMEČEK

Z obrázků, suvenýrů, prázdninových deníků apod. připravíme výstavu.

VENNŮV DIAGRAM: Vennův diagram obsahuje v modré části fotografie a popis toho, co dělal o prázdninách Bertík. Ve žluté části diagramu je znázorněno to, co o prázdninách dělala Alenka. Zelená část diagramu vypovídá o tom, co dělali o prázdninách Bertík i Alenka.

4 Žáci vyprávějí podle zápisu v diagramu o prázdninových zážitcích Bertíka a Alenky. *Jaké nové dovednosti se naučili? Mohou mít některé zážitky společné? Které? Dělali jste podobné věci jako Bertík a Alenka? Které?* Úlohu je lepší zadávat pro dvojici žáků, rychleji se naváže na další úkol.

5 Dvojice žáků vytvoří na základě vlastních prázdninových prožitků Vennův diagram. Pokud žáci nemají zkušenost s tvorbou Vennova diagramu z 1. ročníku, vytvoří učitel ve dvojici s žákem nebo asistentem pedagoga na tabuli vzorový diagram podle vlastních zá-

6
ÚVOD

Co jsme se naučili o prázdninách

Během prázdnin ve Španělsku jsem se naučila několik španělských slov.

Tak nám začala zase škola a začneme se znovu učit.

Zkusil jsem si v řemeslné dílně vyrobit ruční papír.

Udělal jsem si sbírku sušených lučních květin.

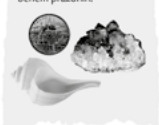
Starala jsem se u babičky o slepice, kachny a ovce.

1 Má kluk ve žlutém tričku pravdu? Začíná se teď znovu učit? Zdůvodni svou odpověď.

2 Vyprávějte si o svých prázdninových zážitcích a objevech. Co jste objevili v přírodě? Čím vás zaujali kamarádi? Co nového umíte? Které znalosti z 1. ročníku jste během prázdnin využili?

3 Jak se nazývají dva prázdninové měsíce?

Přines do školy fotografie, pohlednice, prázdninové deníky, suvenýry, výrobky a nálezy, které jsi získal/a během prázdnin.

žitků. Žáci rádi sledují počet společných zážitků. Poskytneme jim během společného sdílení dostatek času na hledání co nejvíce shod.

6 Do výstavky můžeme zapojit i suvenýry a deníky – viz zelený rámeček na str. 6.

ZELENÝ RÁMEČEK

Motivujeme žáky k diskusi s rodiči na téma celoživotního vzdělávání. Stále se učíme na základě podnětů a informací, které nás každodenně obklopují. Učení tedy není jen záležitostí školy a dalších vzdělávacích institucí. Návrhy otázek pro rozhovor s rodiči: *Co by se rodiče potřebovali ve svém životě ještě naučit? Co by si přáli umět? Je něco, co neumějí, ale chtěli by se to naučit?*

DISKUZE K TÉMATU: *Kdy a kde se učíme? Kdo kromě učitelů nás může něco užitečného naučit? Které věci se ve škole nezkoušejí a neznámkují, ale je dobré je umět? Co se učí dospělí, přestože už nechodí do školy? Vedeme žáky k závěru, že školní učivo obohacuje jejich zkušenosti z každodenního mimoškolního života. A naopak – ve volném čase si mohou doplnit své znalosti a dovednosti ze školy.*

TIP: Doporučujeme vést žáky k plánování svých dlouhodobých cílů a činností. Zamysleme se a zkusíme společně zaznamenat, co se letos chcete ve škole naučit, co se chcete letos naučit ve svém volném čase. Navrhujeme společně grafické či kresebné znázornění a žáci si během roku do obrázku či tabulky barevně zaznamenávají ty dovednosti a přání, které již zvládli.

DIDAKTICKÉ HRY A AKTIVITY

STATISTIKA PRÁZDNINOVÝCH ZÁŽITKŮ: Vytvoříme tabulku, kde budou např. tyto sloupce: *moře, dětský tábor, cyklistické kolo, hory, loďka, nový kamarád, letadlo, pozorování přírody, nová dovednost apod.* a řádky: *chlapci, dívky.* Žáci zaznamenávají do tabulky čárkou výčet svých zážitků. Statistiku lze využít v hodinách matematiky. Žáci mohou porovnávat počet prvků, zodpovědět otázky: *O kolik více? O kolik méně?* Žáci mohou tvořit na základě záznamů v tabulce vlastní slovní úlohy.

Další materiály a podporu naleznete na

- fred.fraus.cz,
- skolasnahledem.cz,
- v interaktivní učebnici **Flexibooks**.

8 NÁVRAT DO ŠKOLY

UČEBNICE

CÍLE: Žák porovná snímky školy z různých časových období. Žák sleduje a popíše změny v budově vlastní školy. Žák sdílí výsledky svého pozorování ve skupině spolužáků.

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: matematika – třídění, práce s tabulkou, český jazyk a literatura – vyhledávání informací z tabulky, čtenářská gramotnost, pravidla komunikace

POMŮCKY: fotoaparát, fotografie školy před rekonstrukcí a po ní

ČINNOSTI

1 Pracujeme s ilustrací školy. Děti z obrázku po prázdninách pozorují změny školní budovy a okolí školy po prázdninové rekonstrukci. Vedeme s žáky rozhovor

nad otázkou: *Co všechno žáky po příchodu do nové školy překvapilo? Žáci mohou svá tvrzení dokládat pomocí obrázku.*

2 Žáci se vydají vypátrat změny, které ve škole nastaly během prázdnin. Před začátkem pátrání ujasníme žákům oblasti, kterých se změny mohou týkat (změna vzhledu budovy a okolí, změna vybavení školy, změna personálu). Žáci mohou pátrat ve skupinách. Každá skupina se může věnovat pouze jedné oblasti pátrání a po návratu do třídy sdílet výsledky s ostatními skupinami. Žáci mohou využít pomoci vedení školy nebo technického personálu školy. Vedeme žáky ke správnému způsobu komunikace při požádání o informaci nebo o pomoc s řešením úlohy. Výsledky pátrání žáci zapíší nebo vyfotografují.

3 Procvičujeme s žáky orientaci v tabulce školního rozvrhu. Zopakujeme si názvy dnů v týdnu. Seznámíme žáky se zápisem zkratk pro názvy jednotlivých výukových předmětů. Porovnáme názvy předmětů s rozvrhem ve vlastní škole. Některé školy používají pro označení hodin různé názvy (naukové předměty, výtvarné bloky apod.). Sledujeme počty hodin v jednotlivých dnech. Hledáme další rozdíly mezi rozvrhem v učebnici a vlastním rozvrhem.

4 K motivaci využijeme rozhovor žáků na straně 9. Procvičujeme se žáky orientaci v tabulce prostřednictvím rozvrhu (čtení záznamů v řádku, ve sloupci). Upevňujeme orientaci před-po a pořadí. Pokládáme otázky typu: *Který předmět bude v pondělí před anglickým jazykem? Co se budeme učit ve středu druhou hodinu?*

DIDAKTICKÉ HRY A AKTIVITY

ORIENTACE V ROZVRHU: Žáci mohou orientaci v tabulce procvičovat formou hry ve skupině 2–3 žáků. Jeden žák klade otázky, ostatní zapisují své odpovědi na stírací tabulku či na papír. V rolích se střídají.

MODEL ŠKOLY: Žáci vytvoří kresbu nebo model školy s jejím okolím podle jejich představ. Mohou také zjistit, které změny by uvítali učitelé, a prezentovat je při představení svého modelu nebo kresby. Vhodné pro skupi-

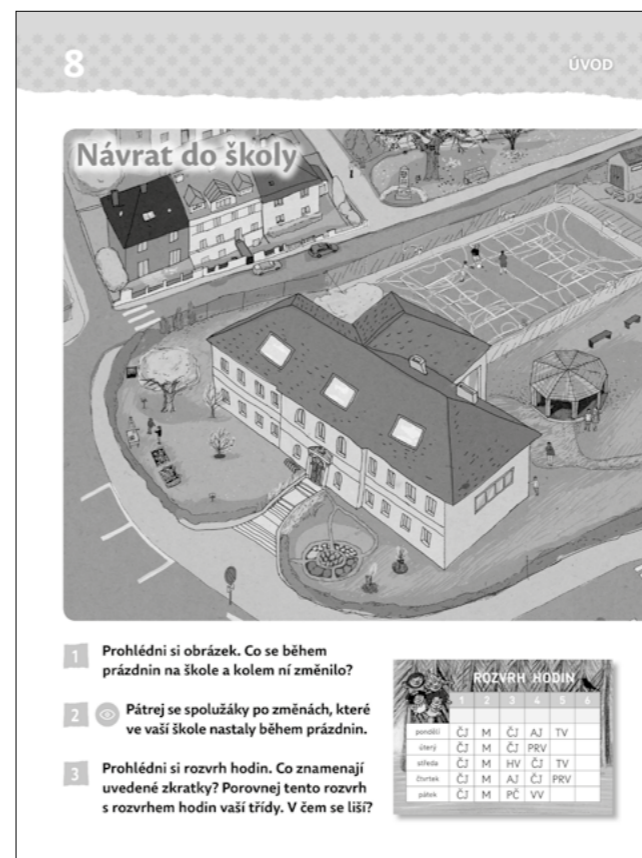
novou práci.

PRACOVNÍ SEŠIT

1 Žáci zaznamenají do tabulky výsledky sledování rozvrhu hodin ve vlastní třídě.

2 Do tabulky zaznamenejte výsledky pátrání po změnách ve vlastní škole. Pokud je změn více, doporučujeme vytvoření plakátu ve větším formátu.

3 Zaznamenejte základní informace o vaší třídě v aktuálním školním roce. Ústně lze připojit další otázky, např.: *Jaký je celý název tvé školy? Na co se letos těšíš nejvíce? Proč? Je něco, na co se netěšíš? Existuje něco, z čeho máš obavy?*

8 ÚVOD

Návrat do školy

1 Prohlédni si obrázek. Co se během prázdnin na škole a kolem ní změnilo?

2 Pátrej se spolužáky po změnách, které ve vaší škole nastaly během prázdnin.

3 Prohlédni si rozvrh hodin. Co znamenají uvedené zkratky? Porovnej tento rozvrh s rozvrhem hodin vaší třídy. V čem se liší?

	CJ	M	CJ	AJ	TV
pondělí					
úterý					
středa					
čtvrtek					
pátek					

10 O ČEM MUSÍME ŘÍCI DOSPĚLÝM

UČEBNICE

CÍLE: Žák odmítne komunikaci, která je mu nepřijemná. V případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i jiné dítě. Žák rozezná šikanu a navrhne, kde vyhledat pomoc. V modelové situaci určí oběť a pojmenuje možná nebezpečí této situace. V modelové situaci umí zareagovat jako svědek těchto situací. Žák odliší ohlášení případů ubližování od žalování. Žák vysvětlí důležitost dodržování společně vytvořených pravidel soužití.

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: český jazyk a literatura – pravidla komunikace

INFORMACE PRO UČITELE

V rámci přípravy na tuto lekci můžeme sledovat klima ve třídě a ve škole. Je vhodné si udělat poznámky s konkrétními příklady negativních nebo velmi pozitivních reakcí žáků pro diskuzi. Sbíráme argumentace žáků, proč se s některými spolužáky nebo kamarády nebaví.

ČINNOSTI

1 Diskutujeme se žáky o tom, jaké situace a dění je zapotřebí řešit s dospělými, co je možné vyřešit na místě bez dospělého, popřípadě jak. Využijeme ilustrace na straně 10.

2 Diskuzi rozvedeme dál a necháme žáky přemýšlet, jak by se zachovali, kdyby se ocitli v jakékoli roli, kterou ilustrace nabízí. Mluvíme o tom, jak by se mohli žáci cítit a jaká řešení situace by je napadala.

INFORMACE PRO UČITELE

Jedním z důležitých dílčích kroků při prevenci a odstraňování šikan je pochopení, že ohlášení případů ubližování není žalováním. Při žalování jde o snahu někomu uškodit, při ohlášení ubližování (zejména ze strany svědka) je cílem pomoci tomu, kdo trpí a kdo si sám nemůže pomoci. Pomoci druhému je dobrý, někdy hrdinský čin. Žáci ovšem ztratí ochotu touto formou pomoci kamarádovi, pokud dospělí na oznámení o šikaně nezareagují vůbec nebo začnou jednat nesprávně, takže situaci ještě zhorší.

ROZHOVOR: Prali jste se někdy s kamarády nebo sourozenci? Co je na rvačkách nebezpečného? Co se může při rvačce stát? Jak může ke rvačce dojít? Co může být podnětem ke rvačce? Zažili jste někdy nějakou rvačku? Po-

kud ano, jak jste situaci prožívali? V rámci diskuze by měly zaznít tyto oblasti: někdo se může zranit, může si ublížit, může ho to bolet, rodiče se mohou zlobit, může se „zkazit“ kamarádství. Upozorníme žáky na nebezpečí opakovaného nebo trvalého ubližování slabšímu jedinci – vyvodíme pojem *šikana*.

Vyzveme žáky, aby si prohlédli žáky na ilustraci v učebnici, kde dva starší chlapci bijí mladšího chlapce, a vedeme rozhovor: *Myslíte si, že jde o normální rvačku?* Žáci mohou ilustraci interpretovat různými způsoby. Může jim připadat, že si kluci jen hrají a jde o legraci. Nebo mohou situaci vidět jako ubližování, šikanu. *Jak rozeznáme, kdy jde o legraci, a kdy o šikanu?* Vysvětlíme žákům, že škádlení patří k rovnocennému kamarádkému vztahu. Očekáváme, že legraci si užijí i kamarád, kterého škádlíme. Pokud vidíme, že se mu to nelíbí, je smutný, nebo dokonce pláče, mrzí nás to. V takové situaci bývá normální se kamarádovi omluvit a hlavně už podobnou „legraci“ neopakovat. Pokud pokračujeme ve „škádlení“, přestože se to druhému nelíbí, je to špatné. Může jít o šikanu, kdy jeden vždy prohrává, vždy je obětí. *Jak se v takovém případě může druhý cítit?* Takové dítě nemůže nic dělat, bolí ho to, má strach, je mu trapně, připadá si hloupě atd.

Shrneme s žáky, jak by se mělo napadené dítě chovat, jednotlivé body napíšeme na tabuli nebo na nástěnku: 1. Neoplácet rány. 2. Hlasitě křičet: „Ne!“ 3. Snažit se uniknout, dostat se pryč. 4. Oznámit to (až to půjde) dospělému.

TIP: Situace z učebnice si zahrajeme přímo ve třídě. Žáci předvádějí vlastní řešení situace – diskutujeme o jeho vhodnosti. V málopočetných třídách je vhodné, aby se prostřídali všichni žáci.

3 Žáci navrhnou další konfliktní situace, které mohou žáci zažívat. Formou dramatizace předvedou způsob, kterým by kamarádům pomohli.

ROZHOVOR NAD FOTOGRAFIÍ DVOU CHLAPCŮ: Prohlédněte si fotografii v učebnici, kde chce větší chlapec po sedícím spolužákově peníze. *Co Lukášovi říká? Jak se asi Lukáš cítí? Čeho se bojí? Jaké je chování většího kluka, který chce po Lukášovi peníze?* Diskutujeme s žáky o tom, zda je to zbabělé či hrubé. Upozorníme, že takto se nesmí nikdo chovat, a ptáme se proč. Vedeme žáky, aby si všimli, že větší kluk zneužívá toho, že je Lukáš menší, slušnější nebo se jeví jako slabší, a ptáme se: *Co by měl Lukáš udělat? Říci to učitelu nebo rodičům nebo*

jinému dospělému? Proč není žalováním, když to Lukáš řekne učitelu nebo rodičům? Vyvodíme s žáky, že si Lukáš nemůže v této situaci pomoci sám, je slabší, mladší nebo slušnější, musí mu pomoci někdo dospělý. Povíkáme si o možných důsledcích, např. druhý kluk by po něm mohl chtít peníze znovu a znovu, velký kluk by třeba příště mohl někomu ublížit, zničit mu věci, zranit Lukáše nebo jiné dítě. Znovu upozorníme, že takovému chování říkáme *šikana*. Větší chlapec šikanuje Lukáše. Zneužívá toho, že je větší a silnější, a nutí jej k něčemu, co se mu nelíbí. Můžeme pokračovat v diskuzi a ptáme se: *Jaké další situace, kdy někdo zneužívá toho, že je větší nebo silnější, mohou žáci zažít?* Možné oblasti k diskuzi: někdo někoho bije, bere mu věci, svačinu, rozbíjí nebo špiní věci, zavírá ho na záchodě, zatlačuje ho do kouta, lije na něj vodu apod.

ROZHOVOR NAD FOTOGRAFIÍ DÍVEK: *Můžeme někomu ubližovat, i když ho přímo nebijeme, třeba se ho ani nedotkneme?* Vyzveme žáky, aby si prohlédli fotografii v učebnici, kde se vysmívají dvě dívky třetí dívce, a ptáme se: *Proč se dívky vysmívají?* Možná řešení: oblečení, které dívka má, považují za nemoderní apod. Jak se tato dívka asi cítí? Možná řešení: je jí líto, že se s ní děvčata nekomarádí. Má strach, připadá si ošklivá, divná, bojí se... *Co si můžeš myslet o dvou děvčatech z fotografie nalevo?* Možná řešení – mají oblečení, které samy považují za pěkné a moderní. Záleží jim na tom, co nosí na sobě. Hodnotí ostatní lidi podle věcí, které tito lidé mají, nebo nemají. Dívky nalevo se možná nudí, možná nevědí, o čem si povídat, protože nemají žádné důležité zájmy. Možná chtějí upozornit na sebe ostatní žáky ze třídy. Vyvodíme, že jelikož jsou dívky dvě, jsou silnější. Nemají právo se jiným vysmívat. Každý může v něčem vynikat, být dobrý, umí něco, co druzí neumějí. Povíkáme si s žáky, jak by se měla zachovat posmívaná dívka. Především by měla zůstat klidná a vědět, že říkají hlouposti. Podle oblečení a bot se člověk nehodnotí. Říkáme si s žáky, jak by mohla tato dívka reagovat, např.: *Moje boty mi vyhovují. Nebo: Jděte dělat něco zajímavějšího. Já se o vaše boty/šaty také nestarám.* V případě, že toho děvčata nenechají, měla by dívka odejít pryč. Pokud by se jejich chování opakovalo nebo pokud by ji pronásledovaly i na jiné místo, měla by to určitě oznámit učitelu a doma rodičům. Diskutujeme: *Mohou pomoci další spolužáci? Jak?*

ZELENÝ RÁMEČEK

Na základě rozhovorů nad fotografiemi diskutujeme s žáky o třídních pravidlech. Podle potřeby můžeme třídní pravidla doplnit.

ROZHOVOR NAD FOTOGRAFIÍ HÁDKY RODIČŮ: *Jak se asi cítí dívka na obrázku? Proč?* Možná řešení – je smutná / bojí se / je bezradná, protože se její rodiče hádají / nechovají se k sobě hezky / křičí na sebe. *Co může tato dívka udělat?* Možná řešení – říct rodičům, aby na sebe nebyli zlí, odejít pryč a do hádky nezasahovat, rodiče ji nakonec společně vyřeší. Povíkáme si s žáky o tom, že i dospělí lidé se hádají, jako se hádají děti se sourozenci nebo s kamarády. Hádky jsou normální, pokud se lidé dokážou usmířit a být pak na sebe zase milí a pokud si při hádce neubližují. Pro dospělé ale platí stejná pravidla, o kterých jsme mluvili u dětí. Jestliže se rodiče hádají často, neumějí se usmířit a ubližují si, je to špatně. Samotné dítě to ale vyřešit nedokáže. Je důležité moci se někomu svěřit: příbuzným, dospělým přátelům, školnímu psychologovi. Pokud se děti stydí nebo bojí mluvit s někým, koho znají, mohou se obrátit na Linku bezpečí – viz šedý rámeček.

TIP: Výstupy z diskuzí nad fotografiemi zapisujeme na tabuli.

10 ÚVOD

O čem musíme říci dospělým

Když mu poběžím na pomoc, zmlátí i mě. Jsou starší a silnější.

Řeknu paní učitelce, že si přišel domácí úkol ve škole!

- 1 Co je potřeba říct dospělému, a co můžeme vyřešit sami?
- 2 Přemýšlej, jak by ses zachoval/a ty na místě dětí z obrázků.
- 3 Pokud se trápíš nebo vidíš, že se trápí někdo jiný, a nevíš si s tím rady, požádej o pomoc dospělého.
- 4 Vymysli další příklady, kdy zvládneš kamarádovi pomoci samostatně, a kdy je naopak potřeba požádat o pomoc dospělého.

ŠEDÝ RÁMEČEK

Rozhovor: *Co je Linka bezpečí (krizová linka)?* Telefonní linka, na které odborníci poradí těm, kdo na ni zavolají, jak se mají zachovat nebo jak a kdo jim může pomoci v situaci, kdy si sami nevědí rady. *Kdo na ni může zavolat?* Každý, kdo má nějaký problém – samozřejmě i děti. Volání je zdarma. *Co je špatného na tom, když na krizovou linku zavolají děti „z legrace“?* Někdo, kdo skutečně potřebuje pomoc, se nemusí dovolat.

TIP: Můžeme využít ukázky hovorů na YouTube stránce Linky bezpečí. Jde o modelové situace. Např. téma Osamělost: <https://youtu.be/Zz-keLaLkoqU>.

4 Poté, co prodiskutujeme témata u všech tří fotografií, shrneme závěry z nich pomocí dramatizace. Je vhodné, aby prvně ztvárnil situaci učitel s vybraným žákem, aby měli žáci vodítko, jak dramatizace provést.

DIDAKTICKÉ HRY A AKTIVITY

ANONYMNÍ PRŮZKUM: Každý žák anonymně zapíše situace, které by mohly vyvrcholit v konflikty ve třídě, včetně těch, které sám zažívá nebo cítí, že kazí vztahy mezi spolužáky. Učitel ze zápisů připraví přehlednou tabulku, která žákům odhalí problémy ve třídních vztazích, a spolu s žáky sestaví návrh na řešení. Je možné, že vyvstane potřeba doplnění nového třídního pravidla.

PRACOVNÍ SEŠIT

1, **2** Žáci mají možnost vyjádřit v odpovědích vlastní pocity z problémových situací, navrhnou vlastní řešení konfliktů.